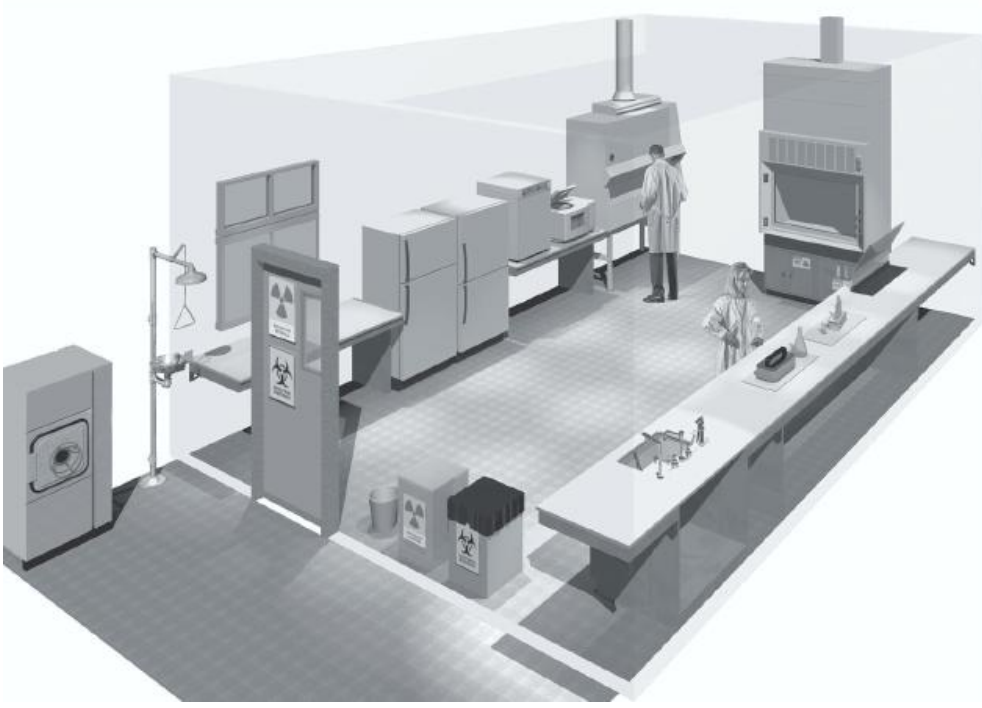

Laboratuar Tasarımı

Genel Gereksinimler

Yrd. Doç. Dr. Emrah TORLAK

1. Genel

Tehlikeli materyallerin kullanımı ve muhafazasının oluşturduğu riskler nedeni ile laboratuvarlar ve laboratuvar dışı aktivitelerin gerçekleştirildiği alanların ayrılması büyük önem taşımaktadır.

- Ofis alanları laboratuvarlardan ayrı planlanmalıdır. Uzman ve teknisyen ofisleri laboratuvarlara yakın olmalıdır.
- Laboratuvarlarda kayıt ve not almak için ıslak çalışma tezgahlarından farklı alanlar olmalıdır.
- Laboratuvarlarda çalışma tezgahlarının yerleri planlanırken, kimyasal muhafaza dolapları, çeker ocaklar, laminar akış kabinleri, biyogüvenlik kabinleri, buzdolapları ve derin dondurucular için gerekli alanlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çeker ocaklar için havalandırma kanalları unutulmamalıdır.
- Tavan yüksekliği **en az 300 cm** olmalıdır. Tavana asılı havalandırma kanalları olduğu takdirde bu yükseklik arttırılmalıdır.
- Pencereler tezgahlardan **30 cm** yükseklikte olmalıdır.
- Koridor genişliği **en az 150 cm** olmalıdır.
- Laboratuvarlarda çalışacak her kişi için en azından ekipmanların yerleştirilmediği **150 cm** laboratuvar tezgahı sağlanmalıdır.
- Cam malzemelerin yıkanması amacı ile merkezi yıkama alanlarının oluşturulması tercih edilmelidir. Cam malzemenin yıkanacağı lavaboların derinliği ve muslukların yüksekliği yeterli olmalıdır.
- Laboratuvar ısıtılmış hava yerine kalorifer sistemi ile ısıtılacak ise kalorifer peteklerinin tezgah altlarında kalmayacak şekilde yerleştirilmesi önemlidir.

2. Laboratuvar Yüzeyleri

Zemin

- Laboratuvar zemininde kullanılan materyal kimyasal dayanımı yüksek olmalı ve mümkün olduğunca az parçadan oluşmalıdır. Zeminin duvarlar ile birleştiği kısımlar iç bükey olmalıdır.
- Zemin materyali duvar üzerinde **100 cm** yükseltilmelidir. Bu yükseklik kimyasal madde muhafaza edilen alanlarda **150 cm** olmalıdır.
- Zemin, zemin drenaj kanallarına eğimli olmamalıdır. Bu sayede dökülen tehlikeli sıvı kimyasalların drenaj kanalına ulaşması engellenir.

Duvarlar ve tavan

- Duvarlar gözeneksiz olmalı ve ideal olarak "high gloss" boya ile boyanmalıdır.
- Laboratuvarlar ışığı yansıtacak açık renkler ile boyanmalıdır.
- Lambalar ideal olarak tavan ile aynı seviyede olmalı, asılı lambalardan ve laboratuvar içinde asılı boru sistemlerinden (Havalandırma veya çeker ocaklar için) kaçınılmalıdır.

Tezgahlar

- Tezgah yüzeyleri kimyasal maddeleri geçirmeyecek ve yüksek kimyasal dayanımına sahip materyalden imal edilmelidir.
- Tezgah yüzeyleri mümkün olduğunca az parçadan oluşmalıdır. Fayans gibi materyaller tezgah yüzeylerinde tercih edilmemelidir.
- Islak çalışma tezgahlarında dökülen sıvının yere akmaması için tezgah yüzeylerinin kenarları hafifçe yükseltilmiş olmalıdır.
- Tezgahların derinliği **75-90 cm**, yüksekliği **90 cm** olmalıdır.
- Tezgah altı mobilyaları lamine sunta gibi su ve kimyasal dayanımı zayıf materyalden imal edilmemelidir.
- Tezgah altı dolapları ile zemin arasındaki yükseklik etkin bir temizlik için yeterli olmalıdır (Örneğin; 25 cm).
- Tezgahların veya en azından tezgah altı dolaplarının taşınabilir nitelikte olması gerekli yerleşim esnekliği için önemlidir.

Lavabolar

- Laboratuarda çıkışa yakın el yıkama amaçlı lavabolar olmalıdır. Mikrobiyoloji ve benzeri çalışmaların gerçekleştirildiği laboratuarlarda musluklar tercihen elle açılıp-kapanmamalıdır.

Kapılar

- Laboratuarlarda acil çıkış kapısı bulunmalıdır.
- Laboratuar kapılarının genişliği **100 cm' nin üzerinde** olmalıdır ve kendiliğinden kapanır özellikte olmalıdır.
- Laboratuar kapılarında çarpışmalara engel olmak için cam pencere olmalıdır.
- Laboratuar kapıları dışarıya doğru açılmalıdır.
- Laboratuar kapısı ve acil çıkış kapısının yakınında giriş-çıkışa engel olacak ekipman ve tezgah olmamalıdır.
- Kapıya yakın bir alanda elbise askıları için yer ayrılmalıdır.

3. Güvenlik

- Ulaşılabilir koridorlarda güvenlik istasyonları oluşturulmalıdır. Bu istasyonlarda yangın söndürücü, acil duşu, göz duşu ve kimyasal-biyolojik materyal dökülmelerinde kullanılacak kitler bulunmalıdır.
- Kimyasal-biyolojik madde maruziyetine karşı acil duşlar ve göz duşları laboratuvarın herhangi bir noktasından **10 saniye** içinde ulaşılabilir uzaklıkta olmalıdır.
- Elektrik prizleri acil duşlarına, göz duşlarına ve lavabolara **50 cm' den** yakında olmamalıdır.
- Duman ve yangın alarm sistemi olmalıdır.
- Gaz tüpleri duvara zincir ile sabitlenmelidir.

- Sıkıştırılmış gaz içeren tüpler ısı kaynaklarından uzakta olmalıdır.
- Gaz tüplerinin kapalı alanlarda muhafazası durumunda bu alanlar havalandırılabilir olmalıdır. Birbiri ile uyumsuz gazlar içeren tüplerin bir arada bulundurulduğu kapalı alanlarda etkin havalandırma sistemi olmalıdır.
- Çok toksik ve yanıcı gazları içeren tüplerin yakınında gaz detektörü olmalıdır.

Tehlikeli kimyasal muhafaza kabinleri

- Laboratuarda alev alabilir kimyasal maddelerin muhafazası için özel tasarlanmış kabinler kullanılmalıdır.
- Bu kabinler kapılardan uzakta olmalıdır.
- Kabin materyali korozyona dayanıklı olmalıdır.
- Kolay alev alabilir ve koroziv nitelikte kimyasalların muhafaza edildiği kabinler havalandırılmalıdır. Bu havalandırma çeker ocaklarda olduğu gibi boru vasıtası ile doğrudan dış ortama olmalıdır.

Tehlikeli atık muhafazası

- Atıkların niteliğine uygun atık kaplarının kullanıldığı, doğal veya mekanik havalandırılan merkezi atık muhafaza alanları oluşturulmalıdır.

Çeker ocaklar

- Laboratuarda kimyasal buharı, tozu ve gaz meydana getiren faaliyetler gerçekleştirilecek ise ilgili uluslararası standartlara göre sertifikalandırılmış çeker ocaklar bulunmalıdır.
- Çeker ocaklar laboratuvarın yoğun kullanılan bölümlerinin dışında ve hava akımına engel olmaması için kolonlardan ve çıkıştan uzak alanlara yerleştirilmelidir.
- Çeker ocak boruları gaz ve partikül birikmesine neden olacak cepler ve ölü alanlar içermemelidir. Borular korozyona ve kimyasal maddelere dayanıklı materyalden imal edilmiş olmalıdır.
- Çeker ocaklar varsa HVAC sisteminin hava akış yollarından uzakta olmalıdır.

Biyogüvenlik kabinleri ve laminar akış kabinleri

- Mikrobiyoloji, moleküler biyoloji vb laboratuvarlarda personel güvenliği için biyogüvenlik kabinleri ve çalışılan materyali kontaminasyondan korumak için biyogüvenlik veya laminar akış kabinleri olmalıdır.
- Bu kabinler ilgili uluslararası standartlara göre sertifikalandırılmış olmalıdır.
- Bu kabinler laboratuvarın yoğun kullanılan bölümlerinin dışında ve hava akımına engel olmaması için kolonlardan ve çıkıştan uzak alanlara yerleştirilmelidir.

4. Havalandırma

- İklimlendirme sisteminin tasarlanmasında laboratuarda ısı oluşturacak faaliyetler ve cihazlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Mümkün olduğunca temiz alanlar ve kontamine alanlar arasında basınç farkı oluşturulmalıdır.

- Laboratuvarların havalandırma sistemi ve laboratuvar dışı alanlardan ayrı tasarlanmalıdır. Biyogüvenlik 2 düzey laboratuvarları ve toksik kimyasalların kullanıldığı laboratuvarlardan emilen hava tekrar kullanılmamalıdır. Biyogüvenlik 2 düzey laboratuvarlarından emilen hava HEPA filtreden süzöldükten sonra tekrar kullanılabilir.